

Date: 3rd April-2026

SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH HISOBI VA TAHLILI

Muallif: **Sobiraliyev Kamoliddin Jamoliddin o‘g‘li**

Universitet: Andijon Davlat Texnika Instituti

Fakultet: Iqtisodiyot fakulteti

Kurs: 4-kurs

Yil: 2026

Annotatsiya: Ushbu tezida sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hisobi va tahlilining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish, mahsulot tannarxini aniqlash hamda iqtisodiy ko‘rsatkichlarni tahlil qilish orqali korxonalar samaradorligini oshirish masalalari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ishlab chiqarish hisobi, iqtisodiy tahlil, xarajatlar, tannarx, samaradorlik

Kirish

Bozor iqtisodiyoti sharoitida sanoat korxonalarining samarali faoliyat yuritishi ishlab chiqarish jarayonlarini to‘g‘ri tashkil etish va boshqarishga bog‘liq. Ishlab chiqarish hisobi korxonalar faoliyatining asosiy axborot manbai hisoblanadi [1].

O‘zbekiston Respublikasining “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonunida xo‘jalik yurituvchi subyektlarda hisobni to‘g‘ri yuritish majburiyligi belgilangan [2].

Asosiy qism

1. Ishlab chiqarish hisobining mohiyati va vazifalari

Ishlab chiqarish hisobi korxonaning ishlab chiqarish bilan bog‘liq barcha xarajatlarini tizimli ravishda hisobga olish jarayonidir. U boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim rol o‘ynaydi [3].

Asosiy vazifalari:

1. Ishlab chiqarish xarajatlarini hisobga olish;
2. Mahsulot tannarxini aniqlash;
3. Resurslardan samarali foydalanishni ta‘minlash;
4. Nazorat funksiyasini amalga oshirish.

Iqtisodiy adabiyotlarda qayd etilishicha, xarajatlarni to‘g‘ri guruhlash moliyaviy natijalarni aniq belgilash imkonini beradi [4].

2. Mahsulot tannarxi va uning ahamiyati

Mahsulot tannarxi ishlab chiqarish samaradorligini ifodalovchi asosiy ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi. Tannarxni tahlil qilish orqali korxonalar o‘z xarajatlarini kamaytirish va foydasini oshirish imkoniyatiga ega bo‘ladi .

1. Tannarxni pasaytirish quyidagi natijalarga olib keladi:
2. Foyda oshadi;
3. Raqobatbardoshlik kuchayadi;
4. Bozordagi mavqe mustahkamlanadi.

Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, xarajatlarni samarali boshqarish korxonalar rentabelligini oshiradi .

Date: 3rd April-2026

3. Ishlab chiqarish tahlilining asosiy yo‘nalishlari

Ishlab chiqarish tahlili korxonada faoliyatini baholashda muhim vosita hisoblanadi.

Tahlil quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Ishlab chiqarish hajmini tahlil qilish;
2. Tannarxni tahlil qilish;
3. Mehnat unumdorligini baholash;
4. Xarajatlar dinamikasini o‘rganish.

Tahlil natijalari asosida boshqaruv qarorlarining samaradorligi oshadi .

Xulosa

Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish hisobi va tahlili samarali boshqaruvning muhim elementi hisoblanadi. Ularni to‘g‘ri tashkil etish orqali korxonada xarajatlarni kamaytirish, foydani oshirish va raqobatbardoshlikni ta‘minlash imkoniyatiga ega bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Buxgalteriya hisobi to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Karimov A.A. *Buxgalteriya hisobi*. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
3. Xasanov B.X. *Korxonalarda iqtisodiy tahlil*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Abdullayev Yo.A. *Moliyaviy va boshqaruv hisobi*. – Toshkent, 2021.

